

ศึกษาตัวเลขจากศิลาจารึก

A Study of the Numbers on Steles

เชอเม แก้วคล้าย

Cha-am Kewklai

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของตัวเลขและวิธีเขียนตัวเลขที่ปรากฏอยู่ในภาษาไทยปัจจุบัน ผู้ศึกษาได้รวบรวมตัวเลขจากศิลาจารึกต่าง ๆ ทั้งในประเทศอินเดีย ศรีลังกา อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า เขมร และประเทศไทยไว้จำนวนมาก เพื่อศึกษาค้นหาความสัมพันธ์ของตัวเลขจากศิลาจารึกในแต่ละประเทศว่า มีความเหมือนกัน คล้ายกัน เกี่ยวเนื่องถึงกัน ด้วยลักษณะการใช้ และลักษณะการเขียนหรือไม่ ผลการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่า ศิลาจารึกสมัยโบราณที่พบในประเทศไทยและประเทศเขมรมีลักษณะการใช้วิธีบอกจำนวนเหมือนกันกับศิลาจารึกในประเทศอินเดีย และศรีลังกา ทำให้ทราบวิธีเขียนตัวเลขในสมัยโบราณที่วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ เริ่มต้นจากการเขียนบอกจำนวนด้วยตัวหนังสือ การเขียนบอกจำนวนมหาศักราชด้วยตัวหนังสือ ศัพท์สังขยา และศัพท์สัญลักษณ์ ต่อมาจึงปรากฏการเขียนบอกจำนวนด้วยตัวเลขซึ่งมีทั้งตัวเลขที่บอกจำนวนวัตถุสิ่งของ โดยใช้ตัวเลขและวิธีเขียนอีกแบบหนึ่ง และตัวเลขที่ใช้เขียนบอกจำนวนมหาศักราช โดยใช้ตัวเลขอีกแบบหนึ่ง การศึกษาตัวเลขจากศิลาจารึกครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ดินแดนที่เป็นประเทศไทยสมัยโบราณใช้ตัวเลขบอกมหาศักราชตามอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาเมฆายาน ต่อมาใช้ตัวเลขบอกจุลศักราชโดยเฉพาะภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามอิทธิพลการปกครองของมอญ พม่า และลาว และการใช้ตัวเลขบอกพุทธศาสนาเริ่มปรากฏครั้งแรกที่จังหวัดชัยนาท เมื่อ พ.ศ. 1956 ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงประกาศใช้พุทธศักราชเป็นทางราชการในประเทศไทยถึง 500 ปี นอกจากนั้น การศึกษาตัวเลขจากศิลาจารึกครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ตัวเลขที่ใช้อยู่ในภาษาไทยปัจจุบัน ได้วิวัฒนาการมาจากตัวเลขภาษาขอมโบราณโดยค่อย ๆ เปลี่ยนรูปลักษณะการเขียนตามกาลเวลา จนกลายมาเป็นเลขภาษาไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ : ศิลปจารึก ตัวเลข ศัพท์สังขยา ศัพท์สัญลักษณ์ มหาศักราช จุลศักราช
พุทธศักราช

Abstract

To study the history of the numbers and the ways to write the numbers in the Thai language at present, the researcher had to collect and study the numbers from many steles and many countries, such as India, Indonesia, Sri Lanka, Malaysia, Myanmar, Cambodia, and Thailand. The purpose of this research was to study the relationship of the numbers from the steles in each country on the similarity, likeness, the uses and ways of writing. The result from the study revealed that the old steles found in Thailand and Cambodia had the same way of telling the numbers as those found in India and Sri Lanka. This showed that the way to write the numbers was developed continuously. It started from writing to tell the numbers by using the alphabets, writing Shalivahana era by using numerals (Pali way of counting) and by using symbolic words. Later the numbers were used to tell the number of things by using the numbers and writing in different ways. The other kind of number was used to tell Shalivahana era. The result of the study from the steles showed that the area of Thailand in ancient time used numbers to tell Shalivahana era by the influence of Brahmanism and Mahayana Buddhism. Later the number was used to tell Thai Minor era, especially in the North and the North East of Thailand. They had got the influence from the governing of Mon, Myanmar and Lao. The way of using the number to tell the Buddhist era in Thailand was found for the first time in Chainat province in 1956 B.E., 500 years before the announcement of King Rama VII (Phra Mongkut Klao Chao Yu Hua). Furthermore, the study of the numbers from the steles revealed that the numbers used in Thai now developed from ancient Cambodian and they slowly changed along time to the Thai numbers at present.

Keyword : the stele, number, numeral word (Pali way of counting),
Symbolic word, Shalivahana era, Thai minor era, Buddhist era

บทนำ

ความสงสัยคือปัญหาที่มีอยู่ในใจของทุกคน การค้นคว้าหาข้อเท็จจริงหรือข้อมูล เพื่อแก้ปัญหาที่สงสัยให้กระจ่างจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อย่างน้อยก็ช่วยลดความสงสัย ที่มีอยู่ในใจของผู้ศึกษาเองให้น้อยลง ผู้ศึกษาได้สงสัยความเป็นมาของตัวเลขในภาษาไทย อยู่เป็นเวลานาน จึงได้รวบรวมหลักฐานเอกสารที่เป็นศิลาจารึกทั้งในประเทศอินเดีย ศรีลังกา อินโดนีเซีย พม่า มาเลเซีย เขมร และไทย ไว้มากกว่า 2,000 ภาพ ใช้เวลาศึกษาหาตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับศิลาจารึกในประเทศไทยและเขมรอยู่เป็นเวลานาน เพราะประเทศเขมรสมัยโบราณ มีอิทธิพลทางอักษรและภาษาต่อดินแดนที่เป็น ประเทศไทยปัจจุบัน ผู้ศึกษาใช้วิธีคัดลอกข้อความที่เป็นตัวเลขของศิลาจารึกแต่ละหลัก แล้วเรียงตามลำดับอายุความเก่าแก่ เพื่อหาความเชื่อมโยงวัฒนธรรมทางศาสนา อักษร ภาษา และตัวเลขตามที่ต้องการ ผลการศึกษาพบว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สมัยโบราณได้ชื่อว่า ตกเป็นเมืองขึ้นทางวัฒนธรรมของอินเดียโดยทั่วกัน แม้ปัจจุบัน ก็ยังมีหลักฐานที่เป็นร่องรอยวัฒนธรรมทางศาสนาจากอินเดียปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะร่องรอยวัฒนธรรมทางด้านอักษรและภาษาที่สอดคล้องกับศาสนาซึ่งมีทั้ง ศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ มีทั้งภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต หลักฐานสำคัญคือ อักษรที่ใช้อยู่ในราชวงศ์ปัลลวะของอินเดียตอนใต้ในสมัยโบราณ ได้ปรากฏกระจายอยู่ ทั่วไป และเป็นอักษรที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นหมายถึงว่า ประเทศ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม รวมทั้งอิทธิพลทางด้านอักษรและ ภาษาจากชนชาติอินเดียมาตั้งแต่โบราณกาล

สิ่งที่ชาวอินเดียนำมาสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พร้อม ๆ กับวัฒนธรรม ทางอักษรและภาษา คือ วัฒนธรรมการเขียนตัวเลข หรือวิธีเขียนตัวเลขบอกจำนวน ชาวอินเดียยุคสมัยแรก ๆ ใช้วิธีเขียนบอกจำนวนด้วยตัวหนังสือเป็นส่วนใหญ่ ดังปรากฏใน ศิลาจารึกหลักที่ 1 อักษรพราหมี ที่รัฐคุชราต ของพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณ พ.ศ. 271 – 311 ความว่า “เมื่อมีจารึกธรรมนี้แล้ว สัตว์มีชีวิตเพียง 3 ตัวเท่านั้น ที่ถูกฆ่า เพื่อเป็นอาหารคือ นกยูง 2 ตัว กวาง 1 ตัว” ข้อความเป็นภาษาบาลีว่า ออ อัมลปิ ลิขิตาติ ตย เอว ปราณา อรกร สุปายา โทว โมรา เอโก มโค...

ਸੁਖਦੁਰਯੋਗਿਨੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਖਦੇਵੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਖਦੇਵੀ ਸਾਹਿਬਾਨ

ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਗੀਤਾ

[illegible]

จารึกเสาคินที่ภรุต อักษรพราหมี ภาษาปรากฤต (บาลี) ประมาณ
พุทธศตวรรษที่ 3 บอกจำนวนท้าวโลกบาล 4 ด้วยอักษรว่า จตฺตนํ โลกปาตานํ (จำลองอักษร)
 $\text{d}^{\text{h}}\text{c} + \text{c} + \text{c} + \text{c}$ แปลว่า ต่อท้าวโลกบาลทั้ง 4 ศัพท์ว่า จตฺตนํ เป็นศัพท์สังขยา

บอกจำนวน แปลว่า 4 การบอกจำนวนด้วยตัวเลขปรากฏในจารึกอักษรพราหฺมี ภาษาสันสกฤตของราชวงศ์คุชานะ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 7 ดังข้อความว่า “มหาราชสยราชติราชสยเทวปุตฺรสย ชาहेกณิกสย ส. 7 เท.1 ทิ. 15”

(ຈຳລອງອັກສર) ຂະໜົດເງິນທີ່ໄດ້ຮັບຈາກການຂາຍ-ໄດ້

คำว่า ส. ย่อมาจากศัพท์ว่า สฬสฺร แปลว่า ปี เลข ๗ (คือ 7) คำว่า เท. ย่อมาจากศัพท์ว่า เทมนต แปลว่า ฤดูเหมันต์ เลข ๑ (คือ 1) คำว่า ทิ. ย่อมาจากศัพท์ว่า ทิวส แปลว่า วัน เลข ๑๕ (คือ 15)

จารึกพระโพลีสัตว์ ที่เมืองพารามสี ของราชวงศ์กุษาณะ ประมาณพุทธศตวรรษ
ที่ 7 ใช้ชิตนอนซ้อนกัน 2 ชิตเป็นเลขบอกจำนวน 2 ใช้ชิตนอนซ้อนกัน 3 ชิตเป็นเลขบอก
จำนวน 3 ส่วนเลขบอกที่เกิน 10 ขึ้นไป เช่น เลข 12 ใช้เลข 10 เขียนต่อด้วยเลข 2
รวมเป็นเลข 12 ดังข้อความว่า “มหาราชสย กามิษกสย ส. 3 ห. 3 ทิ 12”

(จำลองอักษร) $x \in \Sigma + \Sigma^*$ $\bar{x} \equiv x \equiv \bar{x} =$

จากการศึกษาตัวเลขที่ปรากฏในศิลาจารึกอักษรพราหมณ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช ในพุทธศตวรรษที่ 3 - 4 และศิลาจารึกของราชวงศ์สุทิดา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 6 - 7 จึงเป็นหลักฐานให้อนุมานได้ว่า ตัวเลขที่ปรากฏในศิลาจารึกของประเทศไทยและประเทศ เขมรสมัยโบราณ เป็นตัวเลขที่ได้ต้นแบบวิธีเขียนมาจากประเทศอินเดีย นั่นหมายความว่า ชาวอินเดียได้นำวิธีเขียนตัวเลขบอกจำนวนเข้ามาสู่ดินแดนแถบนี้พร้อม ๆ กับตัวอักษรและ ภาษาบาลีสันสกฤต

ศึกษาตัวเลขจากศิลาจารึกในประเทศไทยและประเทศเขมรโบราณ

นักปราชญ์ทางภาษาหลายท่านได้ศึกษาวิวัฒนาการของอักษรไทยที่พอขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์ขึ้นใช้ เมื่อ พ.ศ. 1835 ว่า พระองค์ทรงดัดแปลงมาจากอักษรปัลลวะบ้าง จากอักษรขอมโบราณบ้าง และทรงประดิษฐ์ขึ้นเองบ้าง ผู้เขียนจึงได้ศึกษาตัวเลขที่มากู้กับอักษรเหล่านั้น ทั้งได้ศึกษาย้อนหลังไปถึงศิลาจารึกสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชและสมัยราชวงศ์พระเจ้ากนิษกะมหาราชของอินเดีย เพื่อประสานความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนตัวเลขบอกจำนวนของศิลาจารึกในประเทศไทย และประเทศเขมรสมัยโบราณ

ผลการศึกษาได้ปรากฏชัดว่า ศิลจารึกในประเทศไทยและประเทศเขมรโบราณ ได้ต้นแบบการเขียนบอกจำนวนมาจากประเทศอินเดีย ซึ่งมีทั้งบอกจำนวนด้วยตัวอักษรศัพท์สังขยา ตัวอักษรศัพท์สัญลักษณ์ ตัวอักษรศัพท์สังขยาผสมกับศัพท์สัญลักษณ์ และตัวเลข รวมเป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ใช้ตัวอักษรบอกจำนวนเป็นศัพท์สังขยา (สังขยา คือ ศัพท์ที่เกี่ยวกับการนับจำนวน) บอกจำนวนตามหลักของภาษาบาลีและสันสกฤต แล้วแปลแต่ละศัพท์ออกมาเป็นตัวเลขบอกจำนวน เช่นเดียวกับที่ปรากฏในศิลาจารึกอักษรพราหฺมีภาษาบาลีสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช และจารึกอักษรพราหฺมีภาษาสันสกฤตสมัยราชวงศ์คุปตะ เช่น

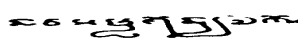
ศาสตราจารย์ฐานรองธรรมจักร อักษรปลละ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 - 12 พบที่ทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เขียนบอกจำนวนเป็นตัวอักษร ด้วยการกล่าวถึงการกระทำด้วยอาการละ 4 ว่า (๕๒๗๕๒๖๖ จตุรา จตุรา กติ กระทำด้วยอาการละ 4 อาการละ 4) ศัพท์ว่า จตุ เป็นศัพท์สังขยา แปลว่า 4 จตุธา แปลว่า โดยอาการ 4 จตุธา จตุธา จึงแปลว่า โดยอาการ 4 โดยอาการ 4

จารึกดอนเมืองเตย อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 – 12 พบที่เมืองโบราณดอนเมืองเตย อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร เขียนบอกจำนวนเป็นตัวอักษร ด้วยการกล่าวถึงสิ่งนำอัศจรรย์ 12 อย่างว่า (ฐาฐฐฐฐ ทวาททาภฏฐ สิ่งนำอัศจรรย์ 12 อย่าง) ศัพทว่า ทวาทศ เป็นศัพท์สังขยา ภาษาสันสกฤตแปลว่า 12 ทภฏ แปลว่า สิ่งที่น่าอัศจรรย์

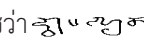
จารึกพระคูหาหลวง อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พ.ศ. 1217 พบในประเทศ
เขมร เขียนบอกจำนวนมหาศักราชเป็นตัวอักษรว่า (จำลองอักษร) **๕๙๖๕๕๕๕๕๕๕๕๕**
(ชณนวยุตตรปณจศต) แปลว่า 500 เกินไป 96 แยกศัพท์เป็น ชณนวุติ แปลว่า 96,
อุตตร แปลว่า เกิน กว่า, ปณจศต แปลว่า 500 จึงรวมเป็นมหาศักราช 596 ตรงกับ
พ.ศ. 1217

จารึกวัดตสารโมรย อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พ.ศ. 1346 พบในประเทศ
 เขมร เขียนบอกจำนวนมหาศักราชเป็นตัวอักษรว่า (จำลองอักษร) **๒๕๘๕** หมายความว่า ๒๕๘๕
 ปลงจวิงโศตตรสप्त แปลว่า 7 เกินไป 25 หมายความว่า 725 เป็นมหาศักราช เมื่อบวกด้วย

621 จึงเป็น พ.ศ. 1346 ศัฟหฺว่า ปญจวิศ แปลว่า 25 อุตฺตร แปลว่า เกิน หรือ กว่า สปต แปลว่า 7 จึงรวมเป็นมหาศักราช 725

จารึกดงแม่นางเมือง อักษรขอมโบราณ ภาษาบาลี เขมร ไทย และสันสกฤต พ.ศ. 1710 พบที่จังหวัดนครสวรรค์ เขียนบอกจำนวนมหาศักราชเป็นตัวอักษรศัฟหฺ สังขยาภาษาสันสกฤตว่า นวอษฏฺศุนยเอก (จำลองอักษร) แปลว่า 1089 แยกศัฟหฺเป็น นว แปลว่า 9, อษฏฺ แปลว่า 8, ศุนย แปลว่า 0, เอก แปลว่า 1 จึงเป็นมหาศักราช 1089 ตรงกับ พ.ศ. 1710

2. ใช้ตัวอักษรบอกจำนวนเป็นศัฟหฺสัญลักษณ์ แล้วแปลเป็นตัวเลขบอกจำนวน วิธีนี้พบมากในดินแดนที่เป็นประเทศเขมรและประเทศไทยสมัยโบราณ โดยเฉพาะจารึกภาษาสันสกฤตทั้งของศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนamahayan ตัวเลขที่บอกจำนวนเป็นมหาศักราช นั้นหมายถึงว่า การเขียนตัวเลขบอกจำนวนด้วยศัฟหฺสัญลักษณ์นี้ได้รับอิทธิพลจากชาวอินเดียตอนเหนือ เพราะมหาศักราชเกิดในอินเดียตอนเหนือ อันเป็นยุคสมัยของพระเจ้ากนิษกะมหาราช ตรงกับ พ.ศ. 621 แต่ได้แพร่หลายไปสู่ภาคกลางและภาคใต้ของอินเดียพร้อมกับพุทธศาสนamahayanด้วย เมื่อชาวอินเดียภาคกลางและภาคใต้ได้นำศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนamahayanมาสู่ดินแดนที่เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้นำอักษร ภาษา และวิธีเขียนเลขบอกจำนวนมาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยและเขมรด้วย เช่น

ศิลาจารึกเขาน้อย พบที่อำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใช้ศัฟหฺสัญลักษณ์บอกจำนวนศักราชว่า (ทวารภูตารุโละ) แยกศัฟหฺแปลว่า ทวาร แปลว่า ช่อง ประตู เป็นสัญลักษณ์ของช่องทวารทั้ง 9 คือ ตา 2 หู 2 จมูก 2 ปาก 1 ทวารหนัก 1 ทวารเบา 1 ภูต แปลว่า สิ่งที่มีอยู่จริง หมายถึงธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศ เป็นสัญลักษณ์ของเลข 5 อรุโละ แปลว่า สิ่งที่เกิดระทบอารมณ์ให้เกิดความอยากได้ หมายถึงอายตนะภายนอก 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส จึงเป็นสัญลักษณ์ของเลข 5 ทวารภูตารุโละ จึงแปลว่า 559 เป็นมหาศักราช เมื่อบวกด้วย 621 จึงตรงกับพุทธศักราช 1180

ศิลาจารึกตาแก้ว พบที่ประเทศเขมร อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต พ.ศ. 1182 ใช้ศัพท์สัญลักษณ์บอกจำนวนมหาศักราชว่า **मुञ्चुवादिर्न** (มุขรตฺวาโนรคณิเต) แปลว่า นับด้วยลูกศร ฤดู และปาก แยกศัพท์เป็น มุข แปลว่า หน้า ปาก หมายถึงเลข 1

รตุ แปลว่า ฤดู มี 6 คือ เหมันตฤดู สิริฤดู วสันตฤดู คิมหฤฤดู วัสสานฤดู สรทฤดู ฉะนั้น คำว่า รตุ จึงหมายถึงเลข 6

วาโนร ศัพท์เดิม คือ วาโนร เป็นชื่อของลูกศรที่แทงใจ 5 ชนิด ได้แก่ รากะ โทสะ โมหะ มานะ และ ทิฐิ ฉะนั้นคำว่า วาโนร จึงหมายถึงเลข 5

คณิเต แปลว่า นับแล้ว

มุขรตฺวาโนรคณิเต จึงแปลตามศัพท์สัญลักษณ์ว่า นับด้วยเลข 561 เมื่อบวกด้วย 621 จึงเป็น พ.ศ. 1182

ศิลาจารึกวัดตระเลกแง พบที่ประเทศเขมร อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พ.ศ. 1432 ใช้ศัพท์สัญลักษณ์บอกจำนวนเป็นมหาศักราชว่า **राष्ट्रपाद** (จทรุปางค) แปลว่า ร่างกาย รูป และพระจันทร์ แยกศัพท์เป็น

จทรุ แปลว่า พระจันทร์ เป็นสัญลักษณ์ของเลข 1

รูป คือ รูป หมายถึงจำนวนเต็มของแต่ละรูป เป็นสัญลักษณ์ของเลข 1

องค แปลว่า อวัยวะ ร่างกาย ศาสนาพราหมณ์หมายถึงรูปทั้ง 8 ของพระศิวะ จึงเป็นสัญลักษณ์ของเลข 8

จทรุปางค จึงแปลเป็นศัพท์มหาศักราชว่า 811 เมื่อบวกด้วย 621 จึงเป็น พ.ศ. 1432

3. ใช้ตัวอักษรบอกจำนวนด้วยศัพท์สัญลักษณ์ผสมด้วยศัพท์สังขยา ภาษาบาลีสันสกฤต เช่น

ศิลาจารึกกะโด้ง อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต พบในประเทศเขมร พ.ศ. 1171 ใช้วิธีบอกมหาศักราชด้วยการเขียนเป็นตัวหนังสือที่ใช้ทั้งศัพท์สังขยาและศัพท์สัญลักษณ์ ผสมกันว่า **अष्टाष्ट** (ขปญเจนุทริยเค) แปลว่า อินทรี 5 ของท้องฟ้า แยกศัพท์เป็น

ข แปลว่า ท้องฟ้าอันว่างเปล่า เป็นสัญลักษณ์ของเลข 0

ปญจ เป็นศัพท์สังขยาบอกจำนวน 5

อินทริยเค = อินทรีย คือ อายุตนะภายใน 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย เป็นสัญลักษณ์ของเลข 5

ขปนเจนทริยเค จึงแปลเป็นศักราชว่า 550 หมายถึง มหาศักราช เมื่อบวกด้วย 621 จึงเป็น พ.ศ. 1171

คิลจาริกทวลอังตะโนต อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต พบในประเทศเขมร พ.ศ. 1234 ใช้วิธีบอกมหาศักราชด้วยการเขียนเป็นตัวหนังสือ ที่ใช้ทั้งศัพท์สังขยาและ ศัพท์สัญลักษณ์ผสมกันว่า **त्रिंशत्तु** (ตรีโวยมรตุยุเต) แปลว่า ประกอบเป็นฤดู ท้องฟ้า และ 3 แยกศัพท์เป็น

ตรี แปลว่า 3

โวยม แปลว่า ท้องฟ้า เป็นสัญลักษณ์ของเลข 0

รตุ แปลว่า ฤดู เป็นสัญลักษณ์ของเลข 6

ยุเต แปลว่า ประกอบแล้ว

ตรีโวยมรตุยุเต จึงแปลเป็นมหาศักราชว่า ประกอบกันเข้าเป็น 603 เมื่อบวก ด้วย 621 จึงเป็นพุทธศักราช 1224

คิลจาริกพนมรุ้ง อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พบที่ปราสาทพนมรุ้ง ใน ประเทศไทย ใช้วิธีบอกมหาศักราชด้วยการเขียนเป็นตัวหนังสือ ที่ใช้ทั้งศัพท์สังขยาและ ศัพท์สัญลักษณ์ผสมกันว่า **स्वप्तामरज्ज** (ทวิสปตามวรจนทร) แยกศัพท์เป็น

ทวิ เป็นศัพท์สังขยา แปลว่า 2

สปต เป็นศัพท์สังขยา แปลว่า 7

อมวร แปลว่า ท้องฟ้า เป็นสัญลักษณ์ของเลข 0

จนทร แปลว่า พระจันทร์ เป็นสัญลักษณ์ของเลข 1

ทวิสปตามวรจนทร จึงแปลว่า พระจันทร์ในท้องฟ้า 7 และ 2 แปลเป็น มหาศักราชว่า 1072 เมื่อบวกด้วย 621 จึงเป็น พ.ศ. 1693

4. บอกจำนวนด้วยตัวเลข มี 2 ลักษณะ คือ

4.1 ใช้ตัวเลขบอกจำนวนวัตถุสิ่งของทั่วไป ซึ่งสมัยโบราณจะพบตัวเลขในคิลจารึก ได้น้อยมาก และมีตัวเลขเพียงไม่กี่ตัวเท่านั้น ดังคิลจารึกอักษรพราหมีของราชวงศ์คุษณะ

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 – 7 ตัวเลขบอกจำนวน เป็นเลข ๗ (7) เลข ๑ (1) และเลข ๔๕ (15) ซึ่งเหมือนและใกล้เคียงกับตัวเลขที่พบในศิลาจารึกยุคแรก ๆ ของประเทศไทยและประเทศเขมร จึงเป็นที่อนุมานได้ว่า ตัวเลขจารึกที่ปรากฏในดินแดนที่เป็นประเทศไทยและประเทศเขมรสมัยโบราณนั้นได้แม่แบบมาจากอินเดีย แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิมบ้าง คงเป็นเพราะวิวัฒนาการไปตามกาลเวลา จึงได้ประมวลสรุปตัวเลขและวิธีเขียนตัวเลขโบราณจากศิลาจารึกที่มีอายุตั้งแต่ พ.ศ. 1154 – 1595 ที่พบในประเทศไทยและประเทศกัมพูชา จำนวน 23 หลัก ได้แก่

1. ศิลาจารึกนครโบราย ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1154
2. ศิลาจารึกกะไดอั้ง ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1171
3. ศิลาจารึกตาแก้ว ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1182
4. ศิลาจารึกเขารัง ประเทศไทย พ.ศ. 1182
5. ศิลาจารึกทวลองค์ตเอนิต ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1224
6. ศิลาจารึกสัหมโบร์ ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1226
7. ศิลาจารึกวัดโพธิ์ ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1256
8. ศิลาจารึกไพรเมื่อน ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1269
9. ศิลาจารึกกุ่มเรียน ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1277
10. ศิลาจารึกวัดตสารโมรย ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1346
11. ศิลาจารึกบ่ออีกา ประเทศไทย พ.ศ. 1411
12. กลุ่มศิลาจารึกพะโค ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1431 – 1453
13. กลุ่มศิลาจารึกโลเลย ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1431 – 1453
14. ศิลาจารึกพินานากาส ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1453
15. ศิลาจารึกสติกกัถม 1 ประเทศไทย พ.ศ. 1480
16. ศิลาจารึกบ้านพังพวย ประเทศไทย พ.ศ. 1488
17. ศิลาจารึกพนมรุ้ง ประเทศไทย พ.ศ. 1532
18. ศิลาจารึกอุบมุง ประเทศไทย พ.ศ. 1536
19. ศิลาจารึกพระนอน ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1545
20. ศิลาจารึกวังสวนผักกาด ประเทศไทย พ.ศ. 1559
21. ศิลาจารึกพนมสีซอร์ ประเทศกัมพูชา พ.ศ. 1560
22. ศิลาจารึกวัดสระกำแพงใหญ่ ประเทศไทย พ.ศ. 1585
23. ศิลาจารึกสติกกัถม 2 ประเทศไทย พ.ศ. 1595

เมื่อนำตัวเลขที่ได้จากศิลาจารึกแต่ละหลักดังกล่าวมารวมกัน แล้วตัดตัวเลขที่ซ้ำและเหมือนกันออก ให้เหลือเพียงหนึ่ง ถ้าเลขจำนวนเดียวกัน แต่เขียนต่างกันก็จะคงไว้ทั้งสองอย่าง เพื่อแสดงให้เห็นวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ตัวเลขบอกจำนวนที่รวบรวมได้ตั้งแต่หลักหน่วยไปจนถึงหลักร้อย หรือมากกว่าหลักร้อย จากศิลาจารึก 23 หลัก เป็นตัวเลขที่จำลองรูปอักษร จะไม่เหมือนตัวจริงในศิลาจารึกทั้งหมด เพราะศิลาจารึกแต่ละหลักลายมือรูปอักษรแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อย แต่โครงสร้างของตัวเลขยังคงเดิม ฉะนั้น รูปอักษรจำลองในครั้งนี้ได้ยึดถือรูปโครงสร้างเป็นหลัก มีดังนี้

1. 1, 1	2. 2, 2	3. 3, 3	4. 4, 4	5. 5, 5
6. 6, 6	7. 7, 7	8. 8	9. 9, 9	10. 10, 10
11. 11, 11	12. 12	13. 13	14. 14, 14	15. 15
16. 16	17. 17	18. 18	19. 19	20. 20
21. 21	22. 22	23. 23	24. 24	25. 25
26. 26	27. 27	28. 28	29. 29	30. 30
31. 31	32. 32	33. 33	34. 34	35. 35
36. 36	37. 37	38. 38	39. 39	40. 40
41. 41	42. 42	43. 43	44. 44	45. 45
46. 46	47. 47	48. 48	49. 49	50. 50
51. 51	52. 52	53. 53	54. 54	55. 55

56. 	57. 	58. 	59. 	60.
61. 	62. 	63. 	64. 	65.
66. 	67. 	68. 	69. 	70.
71. 	72. 	73. 	74. 	75.
76. 	77. 	78. 	79. 	80.
81. 	82. 	83. 	84. 	85.
86. 	87. 	88. 	89. 	90.
91. 	92. 	93. 	94. 	95.
96. 	97. 	98. 	99. 	100.
107. 	115. 	158. 	165. 	168.
175. 	182. 	187. 	195. 	200.
216. 	287. 	396. 	500. 	1,000.

วิธีเขียนเลข 1 – 5 ใช้ขีดเป็นเส้นตั้งตรง หรือเส้นนอน จำนวนเส้นที่ขีด หมายถึง จำนวนตัวเลข เช่น 1, 1 ก็เป็นเลขบอกจำนวนว่า 1 ถ้า 2, 2 ขีดเป็นเลขบอกจำนวนว่า 2 จนถึง 5 ขีดเป็นเลขบอกจำนวนว่า 5 ต่อมาจึงปรากฏเป็นตัวเลขอื่น ๆ ดังนี้ ๔ (เลข 4), ๕ (เลข 5), ๙ (เลข 9), 10 หรือ ๙ (เลข 10), 20 หรือ ๕ (เลข 20), 100 (เลข 100), 500 (เลข 500) และเลขอื่น ๆ โดยมีวิธีเขียนดังนี้

๙ (11) เขียนเลข 10 แล้วตามด้วยเลข 1 ถ้า ๙ (12) เขียนเลข 10 แล้วตามด้วย เลข 2 เป็นต้น

๕ (21) เขียนเลข 20 แล้วตามด้วยเลข 1 ถ้า ๕ (22) เขียนเลข 20 แล้วตามด้วย เลข 2 เป็นต้น

๕ (30) เขียนเลข 20 แล้วตามด้วยเลข 10 ถ้า ๕ (31) เขียนเลข 20 ตามด้วย เลข 10 และเลข 1

๕ (40) เขียนเลข 20 แล้วเพิ่มเส้นตั้งตรงบนเลข 20 หนึ่งเส้น เป็นเครื่องหมายว่า เพิ่มอีก 20 จึงเป็น 40 ถ้าตามด้วย 1 จะเป็นเลข ๕ (41)

๕ (60) เขียนเลข 20 แล้วเพิ่มเส้นตรงบน 2 เส้น หมายความว่า เพิ่มอีก 20 20 รวมกับของเดิม 20 จึงเป็น 60 ถ้าตามด้วยเลข 1 ก็จะเป็น ๕ (61)

๕ (90) เขียนเลข 80 แล้วตามด้วยเลข 10 เป็น 90

๕ (200) เขียนเลข 100 แล้วเพิ่มเส้นตรงบน 1 เส้น เป็นเครื่องหมายว่า เพิ่มอีก 100 จึงเป็น 200

๙ (400) เขียนเป็นอักษรว่า สลิก 1, สลิก แปลว่า 400 สลิก 1 คือ 400 หนึ่งครั้ง

๙ (800) เขียนเป็นอักษรว่า สลิก 2, สลิก 2 หมายถึง 400 สองครั้ง คือ 800

๙ (1,000) เขียนเป็นอักษรว่า สลิก 2 คือ 800 แล้วตามด้วยเลข 200 จึงเป็น 1,000

แต่ตัวเลขในคิลจารึกศักดิ์กัณฐ 2 ซึ่งพบที่จังหวัดปราจีนบุรี ระบุมหาศักราช 974 ตรงกับ พ.ศ. 1595 มีลักษณะการเขียนตัวเลข และการผสมตัวเลขแตกต่างจากคิลจารึกหลักอื่น ๆ อยู่บ้าง จึงคัดลอกเฉพาะตัวเลขที่ปรากฏในคิลจารึกไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. ๑	2. ๑๑	4. ๔	8. ๘	12. ๙๓
13. ๙๓๓	15. ๙๕	20. ๒	21. ๒๑	27. ๒๗
30. ๓๙	34. ๒๙๕	40. ๕๐	48. ๕๘	50. ๕๙
60. ๕	151. ๕๕๙	180. ๕๕๐	300. ๕๕	332. ๕๕๙๓
720. ๕๕๐	840. ๕๕๕๕๐	1,120. ๕๕๕๐	2,250. ๕๕๕๕๙	3,152. ๕๕๕๕๙๓
3,392. ๕๕๕๕๙๓	4,392. ๕๕๕๕๕๙๓	5,100. ๕๕๕	5,180. ๕๕๕๕	6,250. ๕๕๕๕๙
6,340. ๕๕๕๕	6,450 ๕๕๕๕๐			

ที่น่าสนใจคือ ศิลปจารีกรีกดัดดัด 2 มีการใช้ตัวเลขทั้ง 2 ลักษณะ คือ ใช้ทั้งตัวเลขบอกจำนวนวัตถุสิ่งของ และตัวเลขบอกจำนวนศักราช ซึ่งเหมือนกับตัวเลขบอกศักราชในศิลปจารีกรีกอื่น ๆ แต่การใช้ตัวเลขบอกจำนวนวัตถุสิ่งของแยกได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. ใช้ตัวเลขผสมให้ครบตามหลักหน่วย สิบบร้อย และพัน ทั้ง ๆ ตัวเลขบอกจำนวนเต็มอยู่แล้ว เช่น เลข ๒ (20) จึงไม่ต้องใส่เลข 0 ต่อท้ายก็ได้ แต่ศิลปจารีกรีกใช้ทั้งสองวิธี เช่น

180 = ๕๕๐ ใช้ตัวเลข 3 หลัก

1,120 = ๕๕๕๐ ใช้ตัวเลข 4 หลัก

3,392 = ๕๕๕๕๙๓ ใช้ตัวเลข 4 หลัก

2. ใช้ตัวเลขผสมตามจำนวนที่อ่านโดยไม่คำนึงถึงหลักหน่วย สิบบร้อย และพัน เช่น

5,100 = ๕๑ เพราะมีเลข 100 อยู่หลัง ข้างหน้าร้อยจึงเป็นพัน

6,340 = ๖๓๔ เพราะมีเลข 300 กับ 40 อยู่หลัง ข้างหน้าจึงเป็นพัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ต่อมาวิธีเขียนบอกจำนวนวัตถุสิ่งของด้วยตัวเลขเหล่านี้ ได้นำตัวเลขที่ใช้เขียนบอกศักราชเข้ามาผสมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้การเขียนบอกจำนวนวัตถุสิ่งของด้วยตัวเลขดั้งเดิมค่อย ๆ เสื่อมความนิยม แล้วหายไปในที่สุด ได้นำตัวเลขที่เคยบอกศักราชเพียงอย่างเดียวมาใช้ทั้งบอกศักราชและบอกจำนวนวัตถุสิ่งของด้วย

4.2 ใช้ตัวเลขบอกจำนวนศักราช ศักราชเก่าที่สุดที่ปรากฏในดินแดนประเทศไทย และเขมรสมัยโบราณ คือมหาศักราช ปรากฏในศิลาจารึกกะไดอั้ง เมื่อมหาศักราช 550 ตรงกับ พ.ศ. 1171 ซึ่งใช้บอกศักราชด้วยตัวอักษร แต่ศิลาจารึกที่บอกศักราชด้วยตัวเลข ปรากฏครั้งแรกในศิลาจารึกสัมโบร์ ในประเทศเขมร โดยระบุศักราช 605 ตรงกับ พ.ศ. 1226 ศักราชที่บอกในศิลาจารึก คือ มหาศักราช อันเป็นศักราชที่เกิดขึ้นจากราชวงศ์กุษาณะในอินเดียตอนเหนือ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 - 7 นั้นหมายความว่า พุทธศาสนาหายาน และศาสนาพราหมณ์ที่ใช้ภาษาสันสกฤตเป็นหลักในการเผยแพร่ศาสนา ต้องได้รับอิทธิพลการใช้มหาศักราชมาจากภาคเหนือของอินเดีย โดยเฉพาะ พุทธศาสนาหายาน ที่เผยแพร่ไปสู่ภาคใต้ของอินเดียในสมัยราชวงศ์ปัลลวะ เมื่อศาสนาพุทธและพราหมณ์จากภาคใต้ของอินเดีย มาเผยแพร่ศาสนาในเอเชียอาคเนย์ จึงได้นำอักษร ภาษา วัฒนธรรมการเขียนเลข และวัฒนธรรมการใช้มหาศักราชเข้ามาด้วย ฉะนั้น อิทธิพลการใช้มหาศักราชได้คงอยู่เป็นเวลานานยาวนาน ตลอดเวลาที่พุทธศาสนาหายานและศาสนาพราหมณ์ เจริญรุ่งเรืองอยู่ ผู้เขียนจึงได้รวบรวมศิลาจารึกในประเทศไทยและประเทศเขมร ตั้งแต่เริ่มเขียนตัวเลขบอกจำนวนมหาศักราช คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 1226 จนถึง พ.ศ. 1902 การใช้จุลศักราชจึงเริ่มปรากฏเมื่อ พ.ศ. 1913 และการใช้พุทธศักราช เริ่มปรากฏเมื่อ พ.ศ. 1956 การใช้มหาศักราชก็ยังคงมีอยู่ แต่ค่อย ๆ เลือนหายไปในที่สุด ผู้ศึกษาได้รวบรวมศิลาจารึกที่ใช้ตัวเลขบอกมหาศักราชอย่างต่อเนื่อง ก่อนปรากฏจุลศักราชและพุทธศักราช ได้ 57 หลัก เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิวัฒนาการของตัวเลข ดังนี้

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
1. ศิลาจารึกสัมโบร์	กัมพูชา	๑๐๕	605	1226
2. ศิลาจารึกเนินสระบัว	ปราจีนบุรี	๖๘๓	683	1304
3. ศิลาจารึกพะโค 1	กัมพูชา	๘๐๑	801	1422
4. ศิลาจารึกพะโค 2	กัมพูชา	๘๑๓	813	1434
5. ศิลาจารึกโลเลย 1	กัมพูชา	๘๑๕	815	1436
6. ศิลาจารึกพะโค 3	กัมพูชา	๘๑๕	815	1436
7. ศิลาจารึกโลเลย 2	กัมพูชา	๘๑๕	815	1436
8. ศิลาจารึกโลเลย 3	กัมพูชา	๘๑๕	815	1436
9. ศิลาจารึกโลเลย 4	กัมพูชา	๘๑๕	815	1436
10. ศิลาจารึกพินนาภาส	กัมพูชา	๘๓๒	832	1453
11. ศิลาจารึกวัดทิปะไธ	กัมพูชา	๘๓๔	834	1455
12. ศิลาจารึกปราสาทม	กัมพูชา	๘๔๓	843	1464
13. ศิลาจารึกสติกกัธม 1	ปราจีนบุรี	๘๕๙	859	1480
14. ศิลาจารึกบ้านพังพวย	ปราจีนบุรี	๘๖๗	867	1488
15. ศิลาจารึกปราสาทท่าข้าม	กัมพูชา	๘๘๔	884	1505
16. ศิลาจารึกโคกส้มโรง	กัมพูชา	๘๘๘	888	1509
17. ศิลาจารึกพนมกันวะ	กัมพูชา	๘๘๙	889	1510

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
18. ศิลาจารึกบันทายไกร	กัมพูชา	๖๗๐	890	1511
19. ศิลาจารึกโคกสวายพราหมณ์	กัมพูชา	๖๗๑	891	1512
20. ศิลาจารึกเมืองเสมา	นครราชสีมา	๖๗๒	893	1514
21. ศิลาจารึกกัมปงม	กัมพูชา	๖๗๖	896	1517
22. ศิลาจารึกตาพระยา	ปราจีนบุรี	๖๗๗	899	1520
23. ศิลาจารึกปราสาทตะอ้ง	กัมพูชา	๗๐๑	901	1522
24. ศิลาจารึกพนมบันทาย	กัมพูชา	๗๐๒	903	1524
25. ศิลาจารึกพนมรุ้ง 2	บุรีรัมย์	๗๑๑	911	1532
26. ศิลาจารึกพนมสังกะพัน	กัมพูชา	๗๑๒	914	1536
27. ศิลาจารึกอุบลมุง	อุบลราชธานี	๗๑๒	915	1536
28. ศิลาจารึกพระนอน	กัมพูชา	๗๑๒	924	1545
29. ศิลาจารึกทวปราชสารท	กัมพูชา	๗๑๒	925	1546
30. ศิลาจารึกเทพประนม	กัมพูชา	๗๑๒	927	1548
31. ศิลาจารึกพนมพระเนตร 1	กัมพูชา	๗๑๒	927	1548
32. ศิลาจารึกพิมานากาต	กัมพูชา	๗๑๒	933	1554
33. ศิลาจารึกบันทาย	กัมพูชา	๗๑๒	933	1554
34. ศิลาจารึกวังสวนผักกาด	กรุงเทพฯ	๗๑๒	938	1559

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
35. ศิลาจารึกพนมสีฮอร์ 1	กัมพูชา	๙๕๙	939	1560
36. ศิลาจารึกพนมสีฮอร์ 2	กัมพูชา	๙๖๐	941	1562
37. ศิลาจารึกศาลสูง	ลพบุรี	๙๖๓	947	1568
38. ศิลาจารึกตาเนน	กัมพูชา	๙๖๙	949	1570
39. ศิลาจารึกบาเสด	กัมพูชา	๙๗๖	958	1574
40. ศิลาจารึกเขาพระวิหาร 1	ศรีสะเกษ	๙๘๙	959	1580
41. ศิลาจารึกวัดเอ็ก	กัมพูชา	๙๙๙	959	1580
42. ศิลาจารึกพนมพระเนตร 2	กัมพูชา	๙๖๐	960	1581
43. ศิลาจารึกปราสาทขนา	กัมพูชา	๙๖๓	963	1584
44. ศิลาจารึกวัดสระกำแพงใหญ่	ศรีสะเกษ	๙๖๔	964	1585
45. ศิลาจารึกพิมาย 2	นครราชสีมา	๙๖๘	968	1589
46. ศิลาจารึกสตึกกัณฑ์ 2	ปราจีนบุรี	๙๗๕	974	1595
47. ศิลาจารึกตากันธม	กัมพูชา	๙๘๖	986	1607
48. ศิลาจารึกพนมบายัง	กัมพูชา	๑๐๒๙	1029	1650
49. จารึกขันสัหมฤทธิ์	ปราจีนบุรี	๑๑๐๙	1109	1730
50. จารึกคันฉ่องสัหมฤทธิ์	ปราจีนบุรี	๑๑๑๕	1115	1736
51. ศิลาจารึกสัมโบร์	กัมพูชา	๑๑๒๖	1126	1747

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
52. ศิลาจารึกพระพุทธรูปนาคปรก	ลพบุรี	๑๕	135	1756
53. ศิลาจารึกปราสาทตะอ้ง	กัมพูชา	๑๑๘๙	1189	1810
54. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง	สุโขทัย	๑๒๑๔	1214	1835
55. ศิลาจารึกเสาแปดเหลี่ยม	กรุงเทพฯ	๑๑๕๘	1238	1859
56. ศิลาจารึกนครชุม	กำแพงเพชร	๑๒๗๙	1279	1900
57. ศิลาจารึกเขาสุมณภู	สุโขทัย	๑๒๘๑	1281	1902

ดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน หลังจากใช้มหาศักราชตามอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนามหายานภายใต้การครอบครองของเขมรมาตั้งแต่ พ.ศ. 1226 จนถึงสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เมื่อ พ.ศ. 1835 เมืองทางภาคเหนือที่อยู่ภายใต้การปกครองของสุโขทัย จึงรับอักษรไทยไปใช้คู่กับพุทธศาสนา แต่เปลี่ยนมหาศักราชเป็นจุลศักราช ตามอิทธิพลของพม่าเผ่ายุโบราณ ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นศิลาจารึกบอกจุลศักราชครั้งแรกในดินแดนที่เป็นประเทศไทย คือ จุลศักราช 731 ตรงกับ พ.ศ. 1912 อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าลิไท ดังข้อความที่ว่า “ตัวหนังสือของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้แพร่หลายเข้าไปในล้านนา ดังปรากฏในจารึกหลักที่ 62 วัดพระยืนว่า พระมหาสมณเถระนำศาสนาพุทธนิกายรามัญวงศ์ หรือนิกายลังกาวงศ์เก่าเข้าไปในล้านนาเมื่อ พ.ศ. 1912 และได้เขียนจารึกด้วยตัวหนังสือสุโขทัยไว้เมื่อ พ.ศ. 1914 ต่อมาตัวหนังสือสุโขทัยนี้ได้เปลี่ยนรูปร่างและอักขรวิธีไปบ้าง กลายเป็นตัวหนังสือฝักขาม และล้านนายังใช้ตัวหนังสือชนิดนี้มาจนถึงต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์”¹ เป็นที่เชื่อกันว่า จุลศักราช ที่ใช้ในภาคเหนือนั้น พระสังฆราชปู่พะโสระหัน ที่ลาลึกขาออกมาซึ่งราชสมบัติในประเทศพม่าเป็นผู้ตั้งขึ้นใช้

¹ ประเสริฐ ณ นคร. งานจารึกและประวัติศาสตร์ของประเสริฐ ณ นคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน พ.ศ. 2534. หน้า 13

เมื่อ พ.ศ. 1181 ครั้งดินแดนทางภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ และลำพูน เป็นต้น ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ขนชาวเหนือจึงรับเอาอักษร ตัวเลข และจุลศักราชมาใช้ด้วย ดังข้อความว่า

“เมื่อพระมหาสุมนเถระนำอักษรสุโขทัยเข้าสู่ล้านนาพร้อมกับพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์เก่าดังกล่าว ตำนานมูลศาสนาได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า ในระยะเดียวกันนี้ เจ้าสุวรินทรี นำศาสนาไปเมืองขวา (หลวงพระบาง) เจ้าเวสภู นำไปเมืองน่าน อีกสิ่งค้อยู่ที่เมืองภาคกลาง คือ สองแคว (พิษณุโลก) แสดงว่า พระเจ้าลิไททรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภกจนเป็นที่ยอมรับว่าพิษณุโลกซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรสุโขทัยในขณะนั้นเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธในแถบนี้”² เมื่อเจ้าสุวรินทรีนำพุทธศาสนาไปหลวงพระบางนั้นหมายถึงว่า รูปอักษรฝักขามที่วิวัฒนาการมาจากอักษรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และอักษรพื้นเมือง คือ อักษรธรรมล้านนา พร้อมทั้งตัวเลขของภาคเหนือก็ถูกนำไปสู่หลวงพระบางด้วย ดังข้อความที่ว่า

“อนึ่ง อักษรฝักขามคงมีอิทธิพลต่อหนังสือไทยน้อย ตัวหนังสือพื้นเมือง คงมีอิทธิพลต่ออักษรธรรมของอีสานและประเทศลาวเป็นอันมาก เนื่องจากยุคทองของศาสนาและวรรณกรรมล้านนาตกอยู่ในราว พ.ศ. 2060 – 2066 ครั้งพระเจ้าโพธิสาลราชแห่งประเทศลาวได้อภิเษกกับพระธิดาของพระเมืองเกษเกล้า กษัตริย์เชียงใหม่ ได้นำคัมภีร์พระไตรปิฎกและพระมหาเถระไปสู่ประเทศลาวเป็นจำนวนมาก ครั้น พ.ศ. 2090 พระเจ้าชัยเชษฐาธิราช ได้นำวรรณคดีชาดกและช่างฝีมือจากเชียงใหม่ไปสู่ประเทศลาว ตัวหนังสือไทยน้อยของประเทศลาวจึงได้รับอิทธิพลจากตัวหนังสือฝักขามอยู่บ้าง ส่วนภาคอีสานสมัยโบราณก็ได้รับวัฒนธรรมจากประเทศลาวได้ กลาง ต่ำ ลดหลั่นลงไปตามลำดับ ในขณะที่ภาคอีสานก็ได้รับอิทธิพลจากตัวหนังสือฝักขามของเชียงใหม่ โดยผ่านทางประเทศลาวอีกทอดหนึ่ง”³ ทั้งหมดนี้ คือเหตุผลที่ว่า ทำไมประเทศลาวและดินแดนภาคอีสานของประเทศไทย จึงใช้อักษรไทยน้อยที่วิวัฒนาการมาจากอักษรฝักขาม และอักษรธรรมอีสานที่วิวัฒนาการมาจากอักษรพื้นเมือง หรืออักษรธรรมล้านนา รวมทั้งตัวเลขและ จุลศักราชด้วย ผู้ศึกษาได้รวบรวมศิลาจารึกในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ใช้ตัวเลขบอกจุลศักราชต่อเนื่องกันมาจนถึงกาลนิยมใช้พุทธศักราช ได้ 41 หลัก ดังนี้

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 13

³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 18

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
1. ศิลาจารึกวัดพระยืน	ลำพูน	๘๗๓	731	1913
2. ศิลาจารึกวิหารจันทาราม	เชียงใหม่	๙๗๐	830	2011
3. ศิลาจารึกพระธาตุพนม	นครพนม	๙๖๕	865	2046
4. ศิลาจารึกพระพุทธรูปมารวิชัย	น่าน	๙๘๑	871	2052
5. ศิลาจารึกพระธาตุช้างค้ำ	น่าน	๙๘๗	889	2070
6. ศิลาจารึกวัดแดนเมือง 1	หนองคาย	๙๗๖	892	2073
7. ศิลาจารึกวัดแดนเมือง 2	หนองคาย	๙๗๗	897	2078
8. ศิลาจารึกพระธาตุบ้านแร่	สกลนคร	๑๑๒	912	2093
9. ศิลาจารึกวัดไชยเชษฐา	หนองคาย	๑๑๖	916	2097
10. ศิลาจารึกวัดจอมมณี	หนองคาย	๑๑๗	917	2098
11. ศิลาจารึกวัดศรีคุณเมือง	หนองคาย	๑๒๒	922	2103
12. ศิลาจารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา	อุดรธานี	๑๒๕	925	2106
13. ศิลาจารึกวัดศรีเกษ	ขอนแก่น	๑๓๑	931	2112
14. ศิลาจารึกวัดพังเพา	หนองคาย	๑๓๑	931	2112
15. ศิลาจารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา	อุดรธานี	๑๓๔	934	2115
16. ศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ 1	อุดรธานี	๑๔๖	946	2127
17. ศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ 2	อุดรธานี	๑๕๑	951	2132
18. ศิลาจารึกวัดธาตุอุปสมาราม	อุดรธานี	๑๕๓	953	2134

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
19. ศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง	ขอนแก่น	๗๕๗	953	2134
20. ศิลาจารึกมุกดินทอราวม	ขอนแก่น	๗๕๖	956	2137
21. ศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง	หนองคาย	๗๗๐	970	2151
22. ศิลาจารึกวัดสุวรรณคูหา	อุดรธานี	๗๘๘	988	2169
23. ศิลาจารึกวัดวิชัยอาราม	ขอนแก่น	๗๗๑	991	2172
24. ศิลาจารึกวัดเทพมงคล 1	หนองคาย	๗๗๓	998	2179
25. ศิลาจารึกพรหมเทโว	สกลนคร	๗๗๕	998	2179
26. ศิลาจารึกบ้านริมท่าวัด	สกลนคร	๗๗๗	998	2179
27. ศิลาจารึกวัดศรีมงคล	หนองคาย	๗๗๗	999	2180
28. ศิลาจารึกวัดเทพมงคล 2	หนองคาย	๑๐	10	2191
29. ศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง 1	หนองคาย	๑๐	20	2201
30. ศิลาจารึกวัดแก่งศิลา	หนองคาย	๔๗	49	2230
31. ศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ 4	อุดรธานี	๖๕	65	2246
32. ศิลาจารึกวัดแก้วบัวบาน	หนองคาย	๗๗	83	2264
33. ศิลาจารึกวัดมหาธาตุ	ยโสธร	๔๐๗	49	2230
34. ศิลาจารึกวัดดอนตาล 1	อุบลราชธานี	๑๔๔	144	2325
35. จารึกพระพุทธรูปวัดอ่างแก้ว	ศรีสะเกษ	๕๐๘	58	2339
36. ศิลาจารึกเจ้าครูศิลาภิรัตน์	นครพนม	๖๐๗	68	2349

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
37. จารึกพระพุทธรูปวัดป่าใหญ่	อุบลราชธานี	๖๕	68	2349
38. ศิลาจารึกพระเจ้าอินแสง	อุบลราชธานี	๖๗	69	2350
39. จารึกพระพุทธรูปวัดพยาวัด	น่าน	๑๑๑๑	1172	2353
40. จารึกพระพุทธรูปหลวงพ่อดำ	กาฬสินธุ์	๒๖	72	2353
41. ศิลาจารึกวัดป่าใหญ่	อุบลราชธานี	๗๑	91	2372

สิ่งที่น่าสนใจจากการใช้ตัวเลขบอกจุลศักราช คือ มีทั้งเขียนตัวเลขบอกจำนวนเต็มของจุลศักราช เช่น ศักราช 731 เมื่อต้องการทราบปีที่ตรงกับพุทธศักราช ให้บวกด้วย 1181 ได้ 1912 + 1 จึงเป็น พ.ศ. 1913 อีกวิธีหนึ่ง คือ การบอกศักราชอย่างย่อ โดยใช้เลข 2 ตัวสุดท้ายของจุลศักราช เช่น ศักราช 10 หมายถึงจุลศักราชที่ลงท้ายด้วย 10 เช่นเดียวกับสมัยปัจจุบันที่เขียนว่า ปี 56 หมายถึงปี พ.ศ. 2556 ฉะนั้น การเขียนศักราชอย่างย่อคนไทยสมัยโบราณได้มาก่อนแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2191

วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2456 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงประกาศใช้พุทธศักราชเป็นทางราชการในราชอาณาจักรไทย แต่คนไทยได้ใช้พุทธศักราชมาก่อนแล้ว เพราะพุทธศักราชได้ปรากฏในศิลาจารึกครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 1956 ที่จังหวัดชัยนาท ศิลาจารึกอีกหลักหนึ่งปรากฏ พ.ศ. 1958 ตามทะเบียนบอกอายุอยู่ที่กรุงเทพมหานคร นั้นหมายถึงว่า ไม่ทราบแหล่งที่พบศิลาจารึกอย่างแท้จริง จึงลงทะเบียนตามภูมิลำเนาของผู้นวนครอบครอง น่าจะอนุมานสันนิษฐานได้ว่า เป็นศิลาจารึกที่มาจากจังหวัดชัยนาทเช่นกัน เพราะชื่อศิลาจารึกใกล้เคียงกัน คือ หลักแรกชื่อ ศิลาจารึกเทพศิริมานนท์ หลักที่สองชื่อ ศิลาจารึกเอรศิริสัธา ระบุ พ.ศ. ก็ใกล้เคียงกัน คือ 1956 กับ 1958 และศิลาจารึกอีกหลักหนึ่ง คือ ศิลาจารึกวัดสองคบ 3 ระบุพุทธศักราช 1976 พบที่จังหวัดชัยนาทเช่นกัน ศิลาจารึกทั้ง 3 หลัก มีความแตกต่างกันดังนี้

หลักที่ 1 เขียนบอกพุทธศักราชด้วยอักษรไทย **พณัระโรยนาสิบหก**

(พันเก้าร้อยห้าสิบหก คือ พ.ศ. 1956)

หลักที่ 2 เขียนบอกพุทธศักราชด้วยอักษรไทยผสมอักษรขอม **๓๙๕ ภาวภิณแปด**

(พันเก้าร้อยห้าสิบแปด คือ พ.ศ. 1958)

หลักที่ 3 เขียนบอกพุทธศักราชด้วยอักษรไทย ผสมตัวเลขแบบโบราณ **พณัโรยนา๑๖**

(อ่านว่า พันเก้าร้อยเจ็ดสิบหก คือ พ.ศ. 1976)

สิ่งที่น่าสังเกต คือ ศิลจารึกทั้ง 3 หลัก ซึ่งพบที่จังหวัดชัยนาทเช่นกัน ใช้พุทธศักราชก่อนสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ถึง 500 ปี จึงเป็นที่สงสัยว่า ใครเป็นผู้นำพุทธศักราชเข้ามาใช้ในประเทศไทยและใช้ที่จังหวัดชัยนาทเป็นครั้งแรก

ส่วนศิลปจารึกที่ระบุพุทธศักราชเป็นตัวเลข พบพุทธศักราชเก่าที่สุดที่จังหวัด น่าน ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมศิลปจารึกที่ระบุพุทธศักราชเป็นตัวเลขตั้งแต่เริ่มต้นที่ปรากฏใน ศิลจารึกจนถึงปีก่อนที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงประกาศใช้เป็นทางราชการ เมื่อ พ.ศ. 2456 ได้ 13 หลัก ดังนี้

ชื่อศิลปจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
1. ศิลจารึกวัดพระธาตุช้างค้ำ	น่าน	๑๙๓๐	1970	1970
2. ศิลจารึกพระธรรมกาย	พิษณุโลก	๑๐๙๖	2092	2092
3. ศิลจารึกวัดโพธิ์หอม	สุโขทัย	๒๒๒๕	2225	2225
4. ศิลจารึกขอมชุดปรอท	อยุธยา	๒๒๙๐	2290	2290
5. จารึกลานเงิน	กรุงเทพฯ	๒๓๓๙	2339	2339
6. จารึกแผ่นดินเผา	นนทบุรี	๒๓๔๑	2341	2341
7. ศิลจารึกวัดไตรภูมิ 1	นครพนม	๒๓๕๖	2357	2357
8. จารึกพระอุโบสถวัดรังษี	กรุงเทพฯ	๒๓๖๖	2366	2366

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ ปรากฏ	เลข ปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
9. จารึกหินอ่อนพิพิธภัณฑ	สระบุรี	๒๓๗๐	2370	2370
10. ศิลาจารึกวัดไตรภูมิ 2	นครพนม	๒๓๗๕	2375	2375
11. จารึกแผ่นไม้สัก	พิษณุโลก	๒ ๓๗๖	2376	2376
12. จารึกวัดบรมนิวาส	กรุงเทพฯ	๒ ๓๗๗	2378	2378
13. จารึกพุทธบาทหนองยาง	ยโสธร	๒๓๗๗	2377	2377

จากการศึกษาตัวเลขในศิลาจารึกครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ตัวเลขที่ใช้ในภาษาไทย มิได้ประดิษฐ์ขึ้นในสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แต่เป็นตัวเลขเขมรโบราณที่ไทยรับ มาใช้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น เลข ๑ (1) ที่บอกศักราชในศิลาจารึกพะโค พ.ศ. 1434 ไทยรับมาใช้เป็นเลข 1 เขียนแบบเดียวกันทุกประการ ทางอ้อม คือ ตัวเลข ค่อย ๆ วิวัฒนาการเปลี่ยนรูปตามกาลเวลาอันยาวนานของการเขียนจนใกล้เคียงและ เหมือนกับเลขไทยปัจจุบัน ดังผังกาลเวลาที่วิวัฒนาการดังนี้

เลข 1

[illegible]

เลข 2

จารึกนครโบราย พ.ศ. 1154	จารึกพิฆานากาส พ.ศ. 1453	จารึกบ้านพิพัฒน์ พ.ศ. 1488	จารึกพระนอน พ.ศ. 1545	จารึกท้าวพรสาท พ.ศ. 1546	จารึกพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ. 1835	จารึกนครชุม พ.ศ. 1900	จารึกพระธรรมกาย พ.ศ. 2092	จารึกวัดโพธิ์หอม พ.ศ. 2225	จารึกขอมชุดปรอท พ.ศ. 2290
๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖	๑๗	๑๘	๑๙	๒๐

จารึก นครโบราณ พ.ศ. 1154	จารึก เนินสระบัว พ.ศ. 1304	จารึกพะโค พ.ศ. 1434	จารึกพิ มานาภค พ.ศ. 1453	จารึกคพฺพ รูปนาคร พ.ศ. 1756	จารึกเส าแปดเหลี่ยม พ.ศ. 1859	จารึก รัตนโมลี พ.ศ. 1986	จารึกมณี ศรีสังฆราช พ.ศ. 1990	จารึก วัดคำหนัก พ.ศ. 2023	จารึก วัดโพธิ์หอม พ.ศ. 2225
III	๒3	๒3	๒	๒3	๒3	3	3	3	๓

จารึก เขารัง พ.ศ. 1182	จารึกวัด สารโมรย พ.ศ. 1346	จารึกพระโค พ.ศ. 1431	จารึกพนม สังกะพัน พ.ศ. 1535	จารึกศาล สูงเขมร พ.ศ. 1568	จารึกวัดสระ ก้านทองใหญ่ พ.ศ. 1585	จารึกปู ขุนจืด ขุนจืด พ.ศ. 1935	จารึก วัดตำหนัก พ.ศ. 2023	จารึก พุทธสาคร 2 พ.ศ. 2047	จารึก แผ่นดินเผา พ.ศ. 2341
III	๕	๖	๖	๕	๕	๖	๖	๕	๕

จารึกทพล อังคะโต พ.ศ. 1224	จารึก สัมโบร์ พ.ศ. 1226	จารึก โลลย พ.ศ. 1436	จารึกสดัก กัธยม 1 พ.ศ. 1480	จารึกอุบมุง พ.ศ. 1536	จารึก คำนอง สัมฤทธิ์ พ.ศ. 1736	จารึก พระพุท ธูปนาคปรก พ.ศ. 1756	จารึก รัตนโล พ.ศ. 1986	จารึก วัดโพธิ์หอม พ.ศ. 2225	จารึก รูป นายเรือง พ.ศ. 2333
๙๙๙	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙

จารึก สัมโบร์ พ.ศ. 1226	จารึก เนินสระบัว พ.ศ. 1304	จารึก บ้านพังพวย พ.ศ. 1488	จารึก กัมปองม พ.ศ. 1517	จารึกวัดสระ กำแพงใหญ่ พ.ศ. 1585	จารึก ตากันม พ.ศ. 1607	จารึก สัมโบร์ 2 พ.ศ. 1747	จารึก วัดนโมลี พ.ศ.1986	จารึก พุทธสาคร 2 พ.ศ. 2047	จารึกอุโบสถ วัดวังขี้ พ.ศ.2366
๑	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒

จารึกเขาวัง พ.ศ. 1182	จารึกพะโค พ.ศ. 1431	จารึกบ้าน พิชัย พ.ศ. 1488	จารึกพนม พระนคร พ.ศ. 1584	จารึกศาล สูงเขมร พ.ศ. 1568	จารึก สลักกัมธ 2 พ.ศ. 1595	จารึก พ่อขุนราม คำแหง พ.ศ. 1835	จารึก นครชุม พ.ศ. 1900	จารึกวัด พระธาตุ ช้างค้ำ พ.ศ. 1970	จารึกหินอ่อน พิพิธภัณฑ พ.ศ. 2370
๑	๑	๒	๓	๓	๓	๘	๙	๙	๙

เลข 8

จารึก เนินสระบัว พ.ศ. 1304	จารึกไผ่เลย พ.ศ. 1436	จารึก วัดทิปโท พ.ศ. 1455	จารึก พิมาย 2 พ.ศ. 1589	จารึก ปราสาท ดากันธม พ.ศ. 1607	จารึก ปราสาท ตะอ้ง พ.ศ. 1810	จารึกเสา แปดเหลี่ยม พ.ศ. 1859	จารึก เขาสุนนภูมิ พ.ศ. 1902	จารึก วัดพญาภู 1 พ.ศ. 1970	จารึก เจ้าครู สีลภีรัตน์ พ.ศ. 2464
๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘

เลข 9

จารึก ตาแก้ว พ.ศ. 1182	จารึกวัด สารโมรย พ.ศ. 1346	จารึก สตึกภิธม 1 พ.ศ. 1480	จารึก เมืองเสนา พ.ศ. 1514	จารึกอุณม พ.ศ. 1536	จารึก พิมาย 2 พ.ศ. 1589	จารึก นครชุม พ.ศ. 1900	จารึก วัดช้างค้ำ พ.ศ. 1970	จารึกพระ ธรรมกาย พ.ศ. 2092	จารึกขอม ชุดปรอท พ.ศ. 2290
๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙

เลข 0

จารึก สัมโบร์ พ.ศ. 1226	จารึกพะโค พ.ศ. 1422	จารึก บันทายไกร พ.ศ. 1511	จารึก ปราสาท ตะอ้ง พ.ศ. 1522	จารึกชั้น สัมฤทธิ์ พ.ศ. 1730	จารึกวัด พระธาตุ ช้างค้ำ พ.ศ. 1970	จารึกพระ ธรรมกาย พ.ศ. 2092	จารึก วัดโพธิ์หอม พ.ศ. 2225	จารึก ขอมชุด ปรอท พ.ศ. 2290	จารึก ทิพภักดิ์ พ.ศ. 2370
๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐

บทสรุป

การศึกษาตัวเลขจากศิลาจารึกทำให้ทราบว่า ดินแดนที่เป็นประเทศไทยและเขมรสมัยโบราณได้รับอิทธิพลการเขียนบอกจำนวนมากจากประเทศอินเดีย โดยใช้บอกจำนวนวัตถุสิ่งของด้วยหนังสือและตัวเลขชนิดหนึ่ง บอกจำนวนศักราชด้วยตัวหนังสือและตัวเลขอีกชนิดหนึ่ง การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงทำให้ทราบวิธีเขียนตัวเลขในสมัยโบราณ และวิวัฒนาการของตัวเลขที่เปลี่ยนแปลงรูปร่างมาตามลำดับ ทำให้ทราบการเขียนเลขบอกจำนวนศักราช ซึ่งมีทั้งตัวหนังสือศัพท์สังขยา และศัพท์สัญลักษณ์ มีทั้งตัวเลขที่เป็นมหาศักราช จุลศักราช และพุทธศักราช โดยเฉพาะทำให้ทราบระยะเวลาของการนำศักราชมาใช้ในดินแดนที่เป็นประเทศไทย คือ มหาศักราชที่เป็นศัพท์สัญลักษณ์ปรากฏครั้งแรกใน

ศิลาจารึกปราสาทเขาน้อย พ.ศ. 1180 ที่จังหวัดปราจีนบุรี ที่เป็นตัวเลขปรากฏครั้งแรก ในศิลาจารึกเนินสระบัว พ.ศ. 1304 ที่จังหวัดปราจีนบุรีเช่นกัน ส่วนจุลศักราช ปรากฏเป็นตัวเลขครั้งแรกในศิลาจารึกวัดพระยืน พ.ศ. 1913 ที่จังหวัดลำพูน และพุทธศักราช ปรากฏเป็นตัวหนังสือครั้งแรกในศิลาจารึกเทพศิรินทราวาส พ.ศ. 1956 ที่จังหวัดชัยนาท ที่ปรากฏเป็นตัวเลขครั้งแรกในศิลาจารึกวัดพระธาตุช้างค้ำ พ.ศ. 1970 ที่จังหวัดน่าน นอกจากนี้ การศึกษาตัวเลขจากศิลาจารึกทำให้ทราบว่า พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์ อักษรไทยขึ้นใช้ เมื่อ พ.ศ. 1835 นั้น พระองค์มิได้คิดประดิษฐ์ตัวเลขขึ้นมาเอง แต่พระองค์ทรงยืมตัวเลขมาจากอักษรขอมโบราณ และตัวเลขขอมโบราณที่วิวัฒนาการ มาตามลำดับนี้เอง ได้กลายเป็นตัวเลขไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ชะเอม แก้วคล้าย. (ม.ป.ป.). **จารึกพระเจ้ายโสรวรมันที่ 1**. เอกสารอัดสำเนา.
ประเสริฐ ณ นคร. (2534). **งานจารึกและประวัติศาสตร์ ของประเสริฐ ณ นคร**. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาพศิลาจารึกจากอินเดีย

1. ภาพศิลาจารึกอักษรพราหมี ที่รัฐคุชราต ประมาณ พ.ศ. 271 – 311
2. ภาพศิลาจารึกลุมพินี ของพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณ พ.ศ. 271 – 311
3. ภาพศิลาจารึกอักษรพราหมี ของพระเจ้าอโศกมหาราช ที่รัฐปัญจาบ ประมาณ พ.ศ. 271 – 311
4. ภาพศิลาจารึกเสาหินที่ภรหุต อักษรพราหมี ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3
5. ภาพศิลาจารึกอักษรพราหมี ของราชวงศ์กุษาณะ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 7
6. ภาพศิลาจารึกพระโพธิสัตว์ ของราชวงศ์กุษาณะ ที่เมืองพารานสี ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 7

ภาพศิลาจารึกจากประเทศไทย

1. ภาพศิลาจารึกฐานรองพระธรรมจักร อักษรปัลลวะ ที่นครปฐม ประมาณ พุทธศตวรรษที่ 11 - 12

2. ภาพศิลาจารึกดอนเมืองเตย อักษรปัลลวะ จังหวัดยโสธร ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 – 12
3. ภาพศิลาจารึกดงแม่นางเมือง อักษรขอมโบราณ ฟื้นนครสวรรค์ พ.ศ. 1710
4. ภาพศิลาจารึกเขาน้อย อักษรปัลลวะ จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 1180
5. ภาพศิลาจารึกพนมรุ้ง อักษรขอมโบราณ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 1693
6. ภาพศิลาจารึกบ่ออีกา อักษรหลังปัลลวะ จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 1411
7. ภาพศิลาจารึกสตึกกัณฑ์ 1 อักษรขอมโบราณ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 1480
8. ภาพศิลาจารึกบ้านพังพวย อักษรขอมโบราณ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 1488
9. ภาพศิลาจารึกปราสาทพนมรุ้ง อักษรขอมโบราณ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 1532
10. ภาพศิลาจารึกอุบลมุง อักษรขอมโบราณ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 1536
11. ภาพศิลาจารึกวังสวนผักกาด อักษรขอมโบราณ จังหวัดกรุงเทพฯ พ.ศ. 1559
12. ภาพศิลาจารึกวัดสระกำแพงใหญ่ อักษรขอมโบราณ จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 1585
13. ภาพศิลาจารึกสตึกกัณฑ์ 2 อักษรขอมโบราณ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 1595
14. ภาพศิลาจารึกเมืองเสมา อักษรขอมโบราณ จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 1514
15. ภาพศิลาจารึกตาพระยา อักษรขอมโบราณ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 1520
16. ภาพศิลาจารึกศาลสูง อักษรขอมโบราณ จังหวัดลพบุรี พ.ศ. 1568
17. ภาพศิลาจารึกเขาพระวิหาร 1 อักษรขอมโบราณ จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 1580
18. ภาพศิลาจารึกพิมาย 2 อักษรขอมโบราณ จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 1598
19. ภาพศิลาจารึกขันสัมฤทธิ์ อักษรขอมโบราณ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 1730
20. ภาพศิลาจารึกคันฉ่องสัมฤทธิ์ อักษรขอมโบราณ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 1736
21. ภาพศิลาจารึกพระพุทธรูปนาคนปรก อักษรขอมโบราณ จังหวัดลพบุรี พ.ศ. 1756
22. ภาพศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง อักษรไทยโบราณ จังหวัดสุโขทัย พ.ศ. 1835
23. ภาพศิลาจารึกเสาแปดเหลี่ยม อักษรขอมโบราณ จังหวัดกรุงเทพฯ พ.ศ. 1859
24. ภาพศิลาจารึกนครชุม อักษรไทย จังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. 1900
25. ภาพศิลาจารึกสุมนภูฏ อักษรไทย จังหวัดสุโขทัย พ.ศ. 1902
26. ภาพศิลาจารึกวัดพระยืน อักษรไทย จังหวัดลำพูน พ.ศ. 1913
27. ภาพศิลาจารึกวิหารจันทาราม อักษรไทย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2011

28. ภาพศิลาจารึกพระธาตุพนม อักษรไทย จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2046
29. ภาพจารึกพระพุทธรูปมารวิชัย อักษรไทย จังหวัดน่าน พ.ศ. 2052
30. ภาพศิลาจารึกพระธาตุช้างค้ำ อักษรไทย จังหวัดน่าน พ.ศ. 2070
31. ภาพศิลาจารึกวัดแดนเมือง 1 จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2073
32. ภาพศิลาจารึกวัดแดนเมือง 2 จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2078
33. ภาพศิลาจารึกพระธาตุบ้านแร่ จังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2093
34. ภาพศิลาจารึกวัดไชยเชษฐา จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2097
35. ภาพศิลาจารึกวัดจอมมณี จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2098
36. ภาพศิลาจารึกวัดศรีคูเมือง จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2103
37. ภาพศิลาจารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2106
38. ภาพศิลาจารึกวัดศรีชะเกษ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2112
39. ภาพศิลาจารึกวัดพังเพา จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2112
40. ภาพศิลาจารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2115
41. ภาพศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ 1 จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2127
42. ภาพศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ 2 จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2132
43. ภาพศิลาจารึกวัดธาตุอุปสมาราม จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2134
44. ภาพศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2134
45. ภาพศิลาจารึกวัดมูจลินทอาราม จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2137
46. ภาพศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2151
47. ภาพศิลาจารึกวัดสุวรรณคูหา จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2169
48. ภาพศิลาจารึกวัดวิชัยอาราม จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2172
49. ภาพศิลาจารึกวัดเทพมงคล จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2179
50. ภาพศิลาจารึกพรหมเทโว จังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2179
51. ภาพศิลาจารึกบ้านริมท่าวัด จังหวัดสกลนคร พ.ศ. 2179
52. ภาพศิลาจารึกวัดศรีมงคล จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2180
53. ภาพศิลาจารึกวัดเทพมงคล 2 จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2191
54. ภาพศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง 1 จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2201
55. ภาพศิลาจารึกวัดแก่งศิลา จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2230

56. ภาพศิลาจารึกวัดมหาธาตุ จังหวัดยโสธร พ.ศ. 2230
57. ภาพศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ 4 จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2246
58. ภาพศิลาจารึกวัดแก้วบัวบาน จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2264
59. ภาพศิลาจารึกวัดดอนตาล 1 จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2325
60. ภาพจารึกพระพุทธรูปวัดอ่างแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2339
61. ภาพศิลาจารึกเจ้าครูศีลภิตร์ จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2349
62. ภาพจารึกพระพุทธรูปวัดป่าใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2349
63. ภาพศิลาจารึกพระเจ้าอินแปง จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2350
64. ภาพจารึกพระพุทธรูปวัดพญาวัด จังหวัดน่าน พ.ศ. 2353
65. ภาพจารึกพระพุทธรูปหลวงพ่อดำ จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2353
66. ภาพศิลาจารึกวัดป่าใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2372
67. ภาพศิลาจารึกวัดไตรภูมิ 2 จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2375
68. ภาพจารึกแผ่นไม้สัก จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2376
69. ภาพศิลาจารึกวัดบรมนิวาส จังหวัดกรุงเทพฯ พ.ศ. 2377
70. ภาพศิลาจารึกพุทธบาทหนองยาง จังหวัดยโสธร พ.ศ. 2378
71. ภาพศิลาจารึกน้ำพุวงเวียนต้นโพธิ์ จังหวัดกรุงเทพฯ พ.ศ. 2448

ภาพศิลาจารึกจากประเทศกัมพูชา

1. ภาพศิลาจารึกสมโบร์ พ.ศ. 1226
2. ภาพศิลาจารึกพะโค 1 พ.ศ. 1422
3. ภาพศิลาจารึกพะโค 2 พ.ศ. 1434
4. ภาพศิลาจารึกโลเล 1 พ.ศ. 1436
5. ภาพศิลาจารึกพะโค 3 พ.ศ. 1436
6. ภาพศิลาจารึกโลเล 2 พ.ศ. 1436
7. ภาพศิลาจารึกโลเล 3 พ.ศ. 1436
8. ภาพศิลาจารึกโลเล 4 พ.ศ. 1436
9. ภาพศิลาจารึกพิมานากาศ พ.ศ. 1453
10. ภาพศิลาจารึกวัดทิปะไค พ.ศ. 1455

11. ภาพศิลาจารึกปราสาทหม พ.ศ. 1464
12. ภาพศิลาจารึกปราสาทท่าข้าม พ.ศ. 1505
13. ภาพศิลาจารึกโคกส้มโรง พ.ศ. 1509
14. ภาพศิลาจารึกพนมกันวะ พ.ศ. 1510
15. ภาพศิลาจารึกบันทายไกร พ.ศ. 1511
16. ภาพศิลาจารึกโคกสวายพราหมณ์ พ.ศ. 1512
17. ภาพศิลาจารึกกัมปงหม พ.ศ. 1517
18. ภาพศิลาจารึกปราสาทตะอ้ง พ.ศ. 1522
19. ภาพศิลาจารึกพนมบันทาย พ.ศ. 1524
20. ภาพศิลาจารึกพนมสังกะพัน พ.ศ. 1536
21. ภาพศิลาจารึกพระนอน พ.ศ. 1545
22. ภาพศิลาจารึกทวลงปราสาท พ.ศ. 1546
23. ภาพศิลาจารึกเทพประนม พ.ศ. 1548
24. ภาพศิลาจารึกพิมานากาศ พ.ศ. 1554
25. ภาพศิลาจารึกบันทาย พ.ศ. 1554
26. ภาพศิลาจารึกพนมสีซอร์ 1 พ.ศ. 1560
27. ภาพศิลาจารึกพนมสีซอร์ 2 พ.ศ. 1562
28. ภาพศิลาจารึกตาเนน พ.ศ. 1570
29. ภาพศิลาจารึกบาเสต พ.ศ. 1574
30. ภาพศิลาจารึกวัดเอก พ.ศ. 1580
31. ภาพศิลาจารึกพนมพระเนตร 2 พ.ศ. 1581
32. ภาพศิลาจารึกปราสาทขนา พ.ศ. 1584
33. ภาพศิลาจารึกตากันหม พ.ศ. 1607
34. ภาพศิลาจารึกพนมบาย้ง พ.ศ. 1650
35. ภาพศิลาจารึกส้มโบร์ พ.ศ. 1747
36. ภาพศิลาจารึกปราสาทตะอ้ง พ.ศ. 1810
37. ภาพศิลาจารึกจากประเทศศรีลังกา ภาพศิลาจารึกชิ้นที่ 473 จาก 1234 ชิ้น